

**VESELĪBA UN
PERSONĪBAS ATTĪSTĪBA:
STARPDISCIPLINĀRĀ PIEEJA**

**RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE**

Trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas pusaudžiem (13-19 g.v.) izstrādes pirmais posms

Z. Gulbe, S.S. Saulīte, D. Považnaja, V. Perepjolkina, J. Koļesņikova, I. Krone, A. Stepens

2024. gada 18. – 20. aprīlis

Nolūkā nodrošināt konferences dalībnieku personas datu korektu apstrādi, informējam, ka pasākuma norises laikā var tikt apstrādāti dalībnieku personas dati – uzņemtas fotogrāfijas, veikts balss vai video ieraksts, kuri var tikt izmantoti RSU leģitīmo interešu nodrošināšanai – sabiedrības informēšanai un komunikācijas, mārketinga un sakaru aktivitātēm (tostarp materiāla sagatavošanai un ievietošanai RSU mājaslapā un/vai sociālajos tīklos, kā arī masu medijos).

Dalībniekiem, kuri reģistrējuši dalību un pieteikušies saņemt sertifikātu par konferences apmeklējumu, lūdzam norādīt pilnu vārdu un uzvārdu, pieslēdzoties pasākumam, lai varam Jūs identificēt.

Prezentācijas laikā jautājumus aicinām uzdot ziņapmaiņas sadaļā /ČATS/.

Pētījumu īsteno Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) un Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) pētnieku grupa, un tā izstrāde notiek Valsts pētījumu programmas projekta ietvaros "Jaunas datorizētas novērtēšanas metodes izstrāde pusaudžu psihiskās veselības iznākumu mērīšanai un monitorēšanai post-COVID pandēmijas apstākļos" (Nr. 1-PB- 2/8/2024)

Trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas pusaudžiem (13-19 g.v.) izstrādes process

Pantu kopas izstrāde	Kritēriju identificēšana un pantu izveide
	Saturiskās un acīmredzamās pamatotības noteikšana
Skalas izstrāde	Pantu izveide un pārskatīšana – pētnieku redzējums
	Pantu skaita reducēšana/samazināšana – pētnieku redzējums
	Ekspertu piesaiste – pantu novērtēšana/ atbilstība noteiktā traucējuma simptomātikai – saturiskā pamatotība
	Pilotpētījums izlasē (klīniskā un kontrolgrupa) – acīmredzamā pamatotība
Skalas novērtēšana	Dimensionalitātes pārbaude (konstrukta pamatotības pārbaude)
	Ticamības pārbaude
	Kriteriālās pamatotības pārbaude

Ģeneralizētas trauksmes simptomu novērtēšanas skalas pusaudžiem (15-19 g.v.) izstrāde

Ģeneralizētās trauksmes traucējumi (6B00) – traucējumus raksturo izteikti trauksmes simptomi, kas ilgst vairākus mēnešus un šo mēnešu laikā dienu skaits, kurā tiek izjusti trauksmes simptomi, ir lielāks par skaitu, kad indivīds šos simptomus neizjūt.

Tiek izjusts pārmērīgs satraukums attiecībā uz dažādiem ikdienas notikumiem, indivīds var izjust tādus simptomus kā: muskuļu sasprindzinājumu, saskarties ar grūtībām koncentrēties, būt aizkaitināts un/vai nervozs, kā arī ciest no miega traucējumiem.

(Starptautiskais statistiskais slimību un veselības problēmu klasifikators, 11. redakcija (SSK-11 (*International Classification of Diseases 11th Revision (ICD-11)*))

Pētījuma posmi

SEPTEMBRIS/OKTOBRIS

2023

Skalas sākotnējās
versijas izveide

Teorētiskais pamatojums ICD-11/DSM-5/generalizētās trauksmes teorijas:
Primārie simptomi, sekundārie simptomi, uzvedības aspekti

Kopā: 51 pants

NOVEMBRIS 2023

Ekspertu piesaiste

Saturiskā pamatotība

6 eksperti: 3 sertificēti bērnu psihiatri, vismaz 5 gadu pieredze, 3 sertificēti psihologi, vismaz 5 gadu pieredze
Elektroniskas anketas saturiskās pamatotības novērtēšanai, tiešsaistes daļēji strukturētas intervijas

DECEMBRIS 2023

Pusaudžu izlase

Acīmredzamā pamatotība

34 pusaudži vecumā no 15 līdz 19 gadiem (M=16,79; SD=1,01)
25 sievietes dzimuma un 9 vīriešu dzimuma
Latviešu valoda ir dzimtā valoda
Aptauja Google Forms platformā -
Demogrāfiskā anketa pusaudžiem ar papildus jautājumiem par pantu atbilstību mērāmai pazīmei. Analizēti psihometriskie rādītāji skalas līmenī

Ģeneralizētas trauksmes simptomu novērtēšanas skalas pusaudžiem no 15 līdz 19 gadiem sākotnējās versijas saturiskās pamatotības rādītāju atbilstība psihometrijas prasībām

Sākotnējā versija
v.1.
(51 pants)

Sākotnējā versija
v.2.
(29 pants)

17 panti atbilst
34 panti izslēgti

17 panti atbilst
12 jauni panti
(ekspertu piedāvāti)

Ekspertu ieteikumi turpmākajai skalas pilnveidei

- Pusaudžiem ģeneralizētas trauksmes traucējumu komorbiditāte ar citiem psihiskiem traucējumiem ir ļoti augsta. Jāveido instruments, kas aptver trauksmes traucējumus, papildinot skalu ar citiem ar trauksmi un bailēm saistītiem simptomiem pēc SSK-11 (*ICD-11*).
- Nepieciešams veikt skalas kriteriālās pamatotības pārbaudi, ietverot arī klīnisko grupu.

Trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas pusaudžiem (13-19 g.v.) izstrāde

Saskaņā ar SSK-11 (*ICD-11*), trauksmes vai ar bailēm saistīto traucējumu grupā ir **iekļauti septiņi specifiskie traucējumi**: ģeneralizētās trauksmes traucējumi (angl. *generalised anxiety disorder*), panikas traucējumi (angl. *panic disorder*), agorafobija (angl. *agoraphobia*), specifiska fobija (angl. *specific phobia*), sociālās trauksmes traucējumi (angl. *social anxiety disorder*), seperācijas trauksmes traucējumi (angl. *seperation anxiety disorder*) un selektīvais mutisms (angl. *selective mutism*).

(Starptautiskais statistiskais slimību un veselības problēmu klasifikators, 11. redakcija (SSK-11 (*International Classification of Diseases 11th Revision (ICD-11)*))

Trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas apakškonstrukti pusaudžu uzvedības problēmu un emocionālā stāvokļa novērtēšanas skrīninga instrumentā

- Panikas traucējumi (6B01);
 - Agorafobija (6B02);
 - Sociālās trauksmes traucējumi (6B04);
 - Specifiska fobija (6B03);
 - Ģeneralizētās trauksmes traucējumi (6B00).
-
- Traucējumu selektīvais mutisms un separācijas trauksme simptomu novērtēšanai paredzētās skalas šobrīd nav plānots iekļaut instrumentā.

Trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas pantu veidošanas process

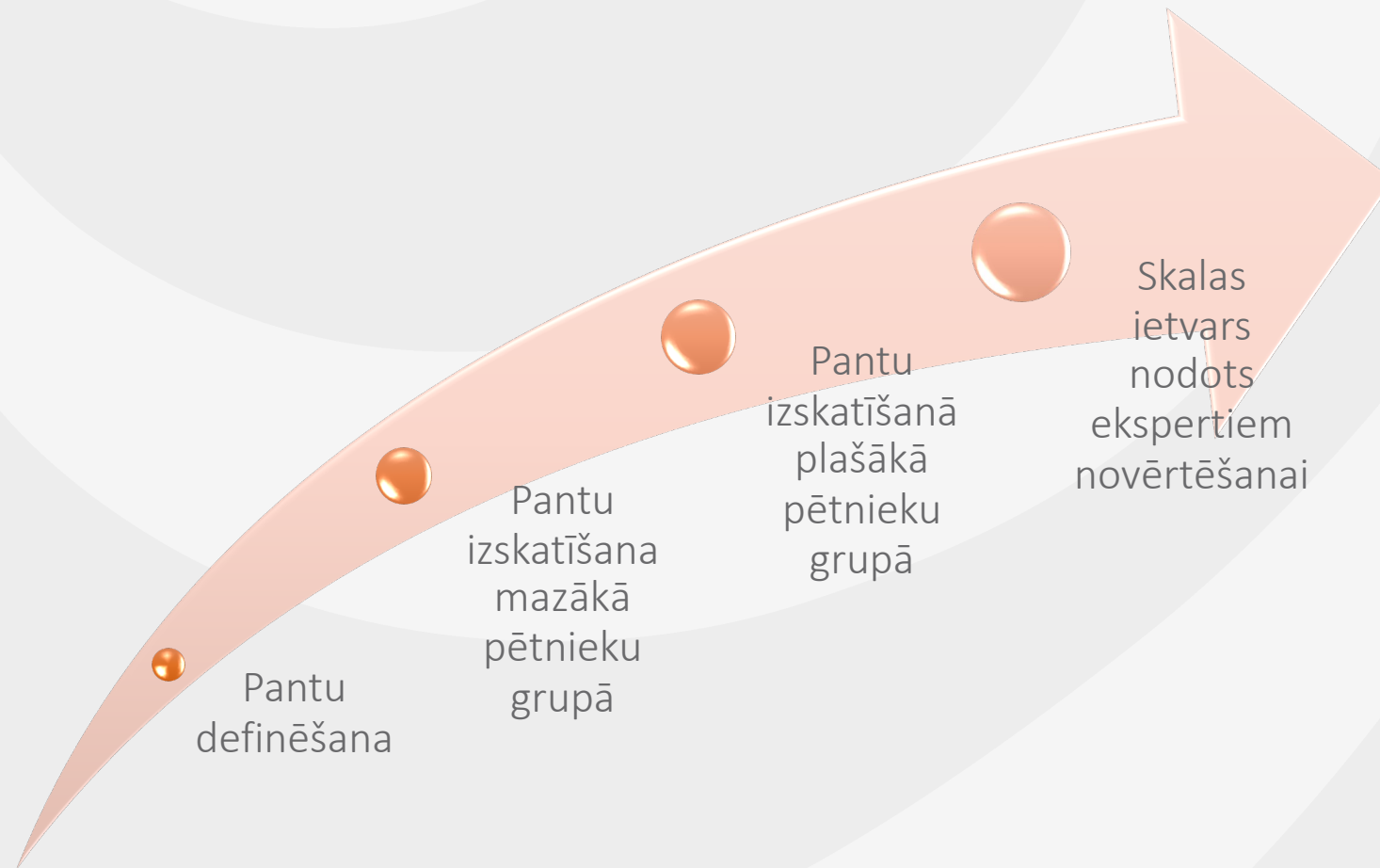
- Tika apkopoti jau **izveidotie instrumenti**, kas mēra attiecīgo trauksmes vai ar bailēm saistīto traucējumu.
- Tika iztulkotas un apkopotas konstrukta un apakškonstruktu **definīcijas un simptomu apraksts** (pēc SSK-11).
- Analizējot jau izveidoto skalu pantus, un balstoties uz SSK-11 trauksmes un ar bailēm saistīto traucējumu definīcijām un simptomiem, tika **izveidoti sākotnējie skalas panti**.
- Pēc sākotnējo pantu izveidošanas tika rūpīgi pārskatīts katrs pants un pieņemts lēmums vai nu par tā **atstāšanu, pārformulēšanu vai izslēgšanu** no attiecīgās skalas, vai jaunu pantu izveidošanu.

Atbilžu skala

Instrukcija respondentiem: *Lūdzu novērtē, cik bieži, pēdējā mēneša laikā, Tu esi juties vai uzvedies tā, kā ir minēts piedāvātajos apgalvojumos. Atbildot, izmanto šādu atbilžu skalu, domājot par savu pieredzi pēdējā mēneša laikā:*

- 1 = nekad (nevienu reizi);
- 2 = dažreiz (dažas reizes);
- 3 = bieži (daudzas reizes);
- 4 = ļoti bieži, gandrīz vienmēr (vairākās reizes, gandrīz katru dienu).

Trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas pantu veidošanas process

Konstrukts	Apakšskala (apakškonstrukts)	Sākotnējais pantu skaits	Izsvītrotu pantu skaits	Pantu skaits, kas tika nosūtīts ekspertu izvērtējumam	Komentāri
Trauksmes vai ar bailēm saistītie traucējumi	Ģeneralizētā trauksme	29 panti	25 panti	<u>11 panti</u>	Tika izveidoti 7 jauni panti (tai skaitā – viens pants, kas tika konstruēts no 6 pantu apvienojuma). 3 panti tika pārveidoti
	Panikas traucējumi	35 panti	27 panti	<u>13 panti</u>	Tika izveidoti 5 jauni panti 4 panti tika pārveidoti
	Sociālās trauksmes traucējumi	59 panti	40 panti	<u>26 panti</u>	Tika izveidoti 7 jauni panti 16 panti tika pārveidoti
	Agorafobija	7 panti	4 panti	<u>5 panti</u>	Tika izveidoti 2 jauni panti
	Specifiska fobija	14 panti	11 panti	<u>3 panti</u>	–

Ekspertu piesaiste

6 eksperti

2 – sertificēti klīniskie
un veselības psihologi

4 – sertificēti bērnu psihiatri (t.s. 1
narkologs un 1 ārsts-psihoterapeits
(ēšanas traucējumu eksperts))

Eksperti tika lūgti, balstoties uz savu profesionālo kvalifikāciju un pieredzi, novērtēt:

- pantu **atbilstību mērāmajai pazīmei** (pamatkonstruktam un apakškonstruktam);
- pantu **vērtīgumu attiecīgo problēmu (traucējuma) identificēšanā**, t.i. vai ir svarīgi/vērts iekļaut šo pantu skrīninga instrumentā;
- pantu **formulējuma atbilstību** tam, kā pusaudži ikdienā raksturo attiecīgās problēmas/ izjūtas/ pieredzi un šai mērķa grupai kopumā.

Ekspertu viedoklis par laika periodu traucējuma kontekstā

Apakškonstrukts	Laika periods				
Panikas traucējumi	Pēdējo 7 dienu laikā	Pēdējā mēneša laikā	Pēdējo 3 mēnešu laikā	Pēdējo 6 mēnešu laikā	Pēdējā gada laikā
Agorafobija	Pēdējo 7 dienu laikā	Pēdējā mēneša laikā	Pēdējo 3 mēnešu laikā	Pēdējo 6 mēnešu laikā	Pēdējā gada laikā
Sociālās trauksmes traucējumi	Pēdējo 7 dienu laikā	Pēdējā mēneša laikā	Pēdējo 3 mēnešu laikā	Pēdējo 6 mēnešu laikā	Pēdējā gada laikā
Specifiska fobija	Pēdējo 7 dienu laikā	Pēdējā mēneša laikā	Pēdējo 3 mēnešu laikā	Pēdējo 6 mēnešu laikā	Pēdējā gada laikā
Ģeneralizētā trauksme	Pēdējo 7 dienu laikā	Pēdējā mēneša laikā	Pēdējo 3 mēnešu laikā	Pēdējo 6 mēnešu laikā	Pēdējā gada laikā

Šobrīd trauksmes un ar bailēm saistītu traucējumu simptomu novērtēšanas skalas pusaudžiem (13-19 g.v.) sākotnējā versija nodota ekspertu vērtējumam

Liels paldies par uzmanību! Vai, lūdzu, ir kādi jautājumi?

Pētījumu īsteno Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) un Rīgas Tehniskās Universitātes (RTU) pētnieku grupa, un tā izstrāde notiek Valsts pētījumu programmas projekta ietvaros "Jaunas datorizētas novērtēšanas metodes izstrāde pusaudžu psihiskās veselības iznākumu mērīšanai un monitorēšanai post-COVID pandēmijas apstākļos" (Nr. 1-PB- 2/8/2024)